

29.8.2019

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Lausuntopyyntö 27.6.2019/STM098:00/2018

Hallituksen esitys laiksi kemikaalilain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää valtiovarainministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä kemikaalilain muuttamisesta. Lailla pantaisiin täytäntöön EU:n CLP-asetuksen uusi VII liite sekä päivitetäisiin laki uuden Turvallisuus- ja kemikaaliviraston hallinnoiman kemikaalitietojen toimittamista varten perustetun digitaalisen asiointipalvelun (KemiDigi-palvelu) käyttöönoton vuoksi. Lisäksi luonnoksessa ehdotetaan, että Myrkytystietokeskus nimettäisiin asetuksen 45 artiklassa tarkoitetuksi nimetyksi elimeksi.

Valtiovarainministeriön lausunto**Myrkytystietokeskus**

Tällä hetkellä Myrkytystietokeskus toimii Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän yhteydessä Helsingin yliopistollisen keskussairaalan sairaanhoitoalueella Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS Akuutin toimialalla. Myrkytystietokeskuksen tehtävät on määritelty sosiaali- ja terveysministeriön ja HUS-kuntayhtymän välisellä sopimuksella. Esityksen mukaan kemikaalilakiin lisättäisiin Myrkytystietokeskusta koskeva perussäännös. Myrkytystietokeskus toimisi kunnallisen viranomaisen yhteydessä ja toteuttaisi viranomaistehtävänsä valtakunnallisesti. Ehdotuksen mukaan Myrkytystietokeskus toimisi jatkossakin Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin yhteydessä. Keskukseen rahoitus perustuisi osittain sosiaali- ja terveysministeriön myöntämään valtionavustukseen ja osittain muilta sairaanhoitopiireiltä käytön perusteella laskutettaviin maksuihin.

Myrkytystietokeskukseen liittyvä säännösehdotus on tulkittavissa siten, että aiemmin ministeriön ja HUS:n väliseen sopimukseen perustunut toiminta lakisääteistettäisiin. Toisaalta esityksen osiossa "suhde perustuslakiin" viitataan Myrkytystietokeskuksen osalta perustuslain 124 §:ään tavalla, joka jättää epäselväksi uuden toimijan oikeudellisen statuksen. Edelleen Myrkytystietokeskusta koskevan pykäläehdotuksen ja sen perustelujen mukaan keskus toimisi "kunnallisen viranomaisen yhteydessä". Näin ollen jää epäselväksi, onko kyseessä kunnalliselle toimijalle lailla annettavasta tehtävästä vai esimerkiksi valtiolle kuuluvasta tehtävästä, jota Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri hoitaisi valtion puolesta eräänlaisena toimeksiantotehtävänä.

Perustuslain 121 §:n mukaan kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Mikäli esityksellä on tarkoitus antaa kunnalliselle toimijalle uusi lakisääteinen tehtävä, tämän tulisi käydä esityksestä yksiselitteisesti ilmi. Pykälämuotoilu voisi näiltä osin olla esimerkiksi seuraavan kaltainen: "Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin tehtävänä on ylläpitää Myrkytystietokeskusta, jonka asemasta ja tehtävistä säädetään jäljempänä".

Perustuslain säännöksen mukaisesti tehtävät annetaan lailla lähtökohtaisesti kunnille. Täysin poissuljettua ei kuitenkaan ole, että lailla annetaan tehtävä kunnan sijaan suoraan kuntayhtymälle. Tällöin tulee kuitenkin kiinnittää huomiota toimintamallin perustelujen hyväksyttävyyteen. Lisäksi varsinaisessa säännösehdotuksessa tulee huomioida, että kuntayhtymän hallinnon järjestäminen on kuntayhtymän ja sen jäsenkuntien päätettävissä oleva asia, jota ei tule tarpeettomasti rajoittaa lainsäädännöllä. Esityksen perusteluissa tulee kuitenkin näiltä osin nostaa esille esimerkiksi hallinnon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ja mahdollisuuksien mukaan perusoikeuksien toteutumiseen liittyviä perusteluja.

Myrkytystietokeskuksen toiminnan rahoittamista koskevat esitykset vaativat eräiltä osin täsmentämistä. Niiltä osin, kuin kyse on muille sairaanhoitopiireille tuotettavasta ja niiltä laskutettavasta palvelusta, nykyisten säännösten kautta muodostuva kokonaisuus ovat lähtökohtaisesti kunnossa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 1 §:n mukaan lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (valtionosuustehtävä), joista säädetään muun ohella kemikaalilaissa. Näiltä osin tehtävään liittyviä kustannuksia korvataan siis pääsäännön mukaisesti yleiskattaisen valtionosuusjärjestelmän kautta, ja sairaanhoitopiirit sopivat kustannusten korvaamisesta keskenään. Esityksen taloudellisissa vaikutuksissa tulee kuitenkin ottaa huomioon valtionosuuslain 55 §:n 2 momentti, jonka mukaan uusissa ja laajentuviissa valtionosuustehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä. Tämä koskee siis sitä osuutta Myrkytystietokeskuksen tehtävistä, joka on katsottava valtionosuustehtäväksi.

Mikäli osa Myrkytystietokeskuksen tehtävien rahoituksesta halutaan jatkossakin hoitaa ministeriön myöntämänä valtionavustuksena, tähän liittyvän rahoitusmekanismin perusteista tulisi ns. rahoitusperiaatteesta johtuen säätää lailla. Nykyisenkaltainen ministeriön ja sairaanhoitopiirin välinen sopimus ei näiltä osin täytä lailla säätämisen vaatimusta. Lisäksi rahoituksen osalta tulisi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 §:ään lisätä vastaava soveltamisalapoikkeus kuin lain 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tällä hetkellä on terveydenhuollon opetuksen ja tutkimuksen järjestämisestä. Jos esityksen tarkoituksena on antaa kunnalliselle toimijalle uusi lakisääteinen tehtävä, esityksen osuudesta "suhde perustuslakiin" tulee poistaa viittaukset perustuslain 124 §:ään.

Sähköinen asiointi

Valtiovarainministeriö suhtautuu myönteisesti siihen, että kemikaalitiedot ilmoitetaan jatkossa Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle ainoastaan digitaalisen asiointipalvelun välityksellä eli Kemi-Digi –palvelussa. Julkisten palveluiden siirtyminen digitaaliseen palvelutapaan tukee myös hallituksen tavoitteita.

Luonnoksessa viitataan valtiovarainministeriön julkaisuun 22/2018 "Sähköinen asiointi: Selvitys sääntelyn nykytilasta sekä kehittämistarpeista ja -vaihtoehtoista", jossa todetaan, että elinkeinoharjoittajat voitaisiin velvoittaa viranomaisasiainnissa käyttämään ainoastaan digitaalisia palveluita. Kansalaisia ei selvityksessä esitettyjen näkemysten mukaan vastaavaan velvoitettaisi. Valtiovarainministeriön digitalisaation edistämistoimia koskevassa valmistelussa on pidetty tavoitteena edistää elinkeinotoimintaa harjoittavien digitaalisten palvelujen kehittämistä suunnitelmallisesti siten, että jatkossa elinkeinotoimintaa harjoittavien viranomaisasiointi tapahtuisi ainoastaan digitaalisessa palvelukanavassa.

Digitaaliset palvelut mahdollistavat yrityksille julkisten palvelujen saatavuuden ja viranomaisasioiden sujuvan hoitamisen ajasta ja paikasta riippumatta. Digitalisaation mahdollisuuksia hyödyntämällä viranomaiset pyrkivät hoitamaan palvelutehtävänsä ja kohdentamaan käytössä olevat resurssinsa mahdollisimman hyvin ja kustannustehokkaasti. Laadukkailla digitaalisilla palveluilla on mahdollista vähentää yritysten hallinnollista taakkaa eli helpottaa asiointia, vähentää asiointitarvetta, alentaa asiointikustannuksia ja saada asiainnin palvelutasoa ja ennakointikykyä paremmaksi. Kemikaaleja käyttävien yritysten hallinnollinen taakka vähenee, kun KemiDigi-järjestelmän myötä yritykset ilmoittavat tiedot keskitetysti yhdessä portaalissa.

KemiDigi-palveluun liittyvä rekisteröityminen, kirjautuminen ja valtuuttaminen tapahtuu asianmukaisesti Suomi.fi-palveluita hyödyntäen.

Valtiovarainministeriö huomauttaa, että siirtyessä digitaaliseen asiointitapaan on syytä huomioida palveluiden saavutettavuus ja tuki digitaalisten palveluiden käyttöön. Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019) velvoittaa viranomaisia suunnittelemaan ja ylläpitämään digitaaliset palvelunsa siten, että ne ovat saavutettavia ja niiden tietoturvallisuus, tietosuoja, löydettävyys ja helppokäyttöisyys on varmistettu.

Valtiosihteeri
kansliapäällikkönä

Martti Hetemäki

Budjettipäällikkö,
osastopäällikkö

Sami Yläoutinen